

אפיון והעצמת חוויית הטבע של המבקרים ברמת הנדיב

אגאת' קולוני, דניאל בשן, ליאת לבונטין ואסף שוורץ-הטכניון

ליאת הדר וגלי כהן – רמת הנדיב

תקציר מנהלים

בשנים האחרונות הולך וגובר החשש בעולם ביחס לתהליך המכונה "הכחדת החוויה". בני האדם בעידן המודרני נעשים יותר ויותר מנותקים מהטבע, תופעה המצמצמת את מגוון התועלות שאפשר להפיק מחוויית הטבע ביחס לבריאות ולשלומות האדם (well-being), ומתוך כך מאיימת על זיקתם לטבע ועל נכונותם לשמור עליו. משום שהקשר לטבע חיוני עבור הפרט, החברה והסביבה, חשוב לתור אחר דרכים לחזק את ההתעניינות בו ואת הזיקה אליו. עם זאת, מעט מאוד ידוע על דרכים כאלה.

בשיתוף פעולה בין רמת הנדיב והטכניון נערכו לאחרונה ארבעה מאמצים מחקריים במטרה לאפיין ולהבין את חוויית הטבע של המבקרים ולמצוא דרכים להעצמתה בכלים אמפיריים. המחקר הראשון שנערך בשנת 2018 וסקר 596 מבקרים, התחקה אחר האופן שבו חוו המבקרים את הטבע ברמת הנדיב והפנימו את ערכי המקום במהלך הביקור. המחקר השני שנערך באותה שנה בדק באמצעות 303 משתתפים בתנאים מבוקרים (קמפוס הטכניון) שיטה מתחום הפסיכולוגיה המכונה "הטרמה (priming)", המשתמשת בגירויים עדינים ובלתי-פולשניים כדי לגרום לשינוי התנהגותי כאמצעי לקדם אינטראקציות עם הטבע. המחקר השלישי, שסקר 1023 מבקרים בשנת 2019, בחן את ההשפעה של שני גירויים שהוכחו במחקר השני כיעילים במצבים אמיתיים, כלומר ברמת הנדיב. המחקר הרביעי נערך בשנת 2020, לאחר היציאה מסגר בעקבות תחלואה בקורונה וכלל 339 מבקרים, במטרה לבחון האם הקורונה שינתה משהו בתפיסה או בהערכה של המבקרים את השטחים הפתוחים ברמת הנדיב.

מחקרים אלה גילו כי המידה שבה המבקרים חשו מחוברים לטבע היא גורם מכריע שקבע את אופי חוויית הטבע שלהם בהמשך. יתרה מכך, נמצא כי אפשר להשתמש בגירויים כדי להגביר התנהגויות טבע, המשפיעות באופן חיובי על הפרט. הממצאים הראו שיש דרך למנוע את הכחדת החוויה ולשקם את בריאות הפרט והחברה, ובעתיד אף של הסביבה. עם זאת, נדרש מחקר נוסף כדי לזהות גירויים מתאימים לקרב אנשים לטבע במצבים אמיתיים. ממצאי המחקר השלישי מוכיחים כי הצבת שלטים לא השפיעה על התנהגויות המבקרים (מפני שלא שמו לב אליהם) והם מספקים תובנות על חוויית הטבע של המבקרים ברמת הנדיב ועל הפנמת ערכיה. לגבי התנהגויות בטבע לאחר היציאה מסגר הקורונה, המבקרים דיווחו שפחות נגעו בטבע, פחות צילמו ופחות ראו טבע, אבל יותר הריחו טבע.

ממצאים עיקריים

- המניעים העיקריים לביקור ברמת הנדיב הם למידה, רגיעה וריגוש. מבקרים בעלי זיקה ומודעות חזקים יותר לטבע הפגינו מוטיבציה גבוהה יותר לבקר. לאחר הקורונה – ירידה מובהקת במדרג המוטיבציות: חברתית, ריגוש, למידה; המוטיבציה רגיעה RELAX – ללא שינוי מובהק.
- ערכים ידועים ומובנים על ידי המבקרים מופו לשתי קבוצות: (1) ערכי חינוך, קהילה וקיימות; (2) ממשק ומחקר. הבנת קבוצת הערכים הראשונה הייתה קשורה להכנסה גבוהה של בית האב ולזיקה לטבע. הביקור ברמת הנדיב לא השפיע על הדרך שבה המבקרים תפסו את שתי קבוצות הערכים, אך מבקרים שגרו קרוב לרמת הנדיב הפגינו הבנה טובה יותר שלהם.
- הזיקה לטבע השפיעה על התפיסה של רמת הנדיב כפארק עירוני (אצל בעלי זיקה נמוכה לטבע) או כשמורת טבע (אצל בעלי זיקה גבוהה אליו) בין המבקרים השכנים לרמת הנדיב.
- מבקרים הגרים סמוך לפארק דיווחו על פחות התנהגויות בטבע (למשל הרחת פרחים והתבוננות בבעלי חיים) במהלך הביקור, אך הזדהו כבעלי זיקה חזקה יותר לערכי רמת הנדיב.
- מעורבות המבקרים הייתה נמוכה יותר אצל אלה שביקרו רק בגני הזיכרון בהשוואה לאלה שביקרו בפארק הטבע או בשני החלקים של רמת הנדיב.
- בטכניון, ארבעה גירויים (הרחת פרחים, נגיעה בערכי טבע, התבוננות בבעלי חיים וצילום תמונות) קירבו את המשתתפים אל הטבע ושיפרו את מידת האינטראקציה שלהם עם מגוון המינים בטווח הקצר (תוך 30 דקות מקבלת ההוראה). ההשפעה החיובית של הגירויים התגברה לאחר השלמת הניסוי.
- בטכניון, גירויים אחרים (הקשבה לקולות מסביב, הליכה באיטיות, גילוי אזורים אחרים או כיבוי הטלפון) לא קירבו את המשתתפים אל הטבע ולא השפיעו על התנהגותם בטבע, לכן לא הייתה להם השפעה חיובית.
- ברמת הנדיב, שלטים גדולים בכניסה המזמינים את המבקרים להריח או לגעת, לא השפיעו על התנהגותם בטבע ולא הייתה להם השפעה חיובית. רק 65 (6.7%) משתתפים בשאלון הסקר שמו לב לשלט וזכרו אותו.
- ברמת הנדיב, בחג הפסח, דיווחו מבקרים על השפעה חיובית גבוהה יותר בימים של פעילות מאורגנת בנושא פרפרים בהשוואה לימים אחרים ללא פעילות.
- ברמת הנדיב, מבקרים שהרגישו זיקה חזקה יותר לטבע דיווחו על יותר אינטראקציות עם מגוון המינים (למשל הרחת פרחים, התבוננות בבעלי חיים, צילום תמונות של בעלי חיים) והשפעה חיובית חזקה יותר.

- הדמוגרפיה, מדד הקשר לטבע, החיבור לטבע וה- overall happiness לא השתנו באופן משמעותי בין הסקרים, דבר המצביע על עמידותם הגבוהה והיותם מתאימים כמדדים לניטור ארוך טווח של חווית הביקור והקשר לטבע.
- התנהגויות בטבע – אחרי הקורונה המבקרים דיווחו שפחות נגעו בטבע, פחות צילמו טבע ופחות ראו טבע; דיווחו שיותר הריחו טבע ; שמיעת קולות של טבע-ללא שינוי.